

وَعَنْ أَبِي حَيْحَيْ عَمْرُو بْنِ عَبْسَةَ - يَقْتَحِي الْعَيْنَ وَالْبَاءَ - السَّلَمِيُّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ وَأَنَا فِي الْجَاهِلِيَّةِ أَظُنُّ أَنَّ النَّاسَ عَلَى ضَلَالٍ، وَأَهُمْ لَيْسُوا عَلَى شَيْءٍ وَهُمْ يَعْبُدُونَ الْأَوْثَانَ، فَسَمِعْتُ بِرَجُلٍ عِمَكَةً يُخْبِرُ أَخْبَارًا، فَقَعَدْتُ عَلَى رَاحْلَتِي، فَقَدِمْتُ عَلَيْهِ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُسْتَخِفِيًا جُرَاءُ عَلَيْهِ قَوْمُهُ، فَنَاطَّفْتُ حَتَّى دَخَلْتُ عَلَيْهِ عِمَكَةً، فَقُلْتُ لَهُ: مَا أَنْتَ؟ قَالَ: «أَنَا نَبِيٌّ» قُلْتُ: وَمَا نَبِيٌّ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي اللَّهُ» فَقُلْتُ: وَبِأَيِّ شَيْءٍ أَرْسَلَكَ؟ قَالَ: «أَرْسَلَنِي بِصِلَةِ الْأَرْحَامِ، وَكَسَرَ الْأَوْثَانِ، وَأَنْ يُوَحِّدَ اللَّهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْءٌ» قُلْتُ: فَمَنْ مَعَكَ عَلَى هَذَا؟ قَالَ: «حُرُّ وَعَبْدُ» وَمَعَهُ يَوْمَئِذٍ أَبُو بَكْرٍ وَبِلَالٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، فَقُلْتُ: إِنِّي مُتَّبِعُكَ، قَالَ: «إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِعَ ذَلِكَ يَوْمَكَ هَذَا، أَلَا تَرَى حَالَ النَّاسِ؟ وَلَكِنِ ارْجِعْ إِلَى أَهْلِكَ، فَإِذَا سَمِعْتَ بِي قَدْ ظَهَرْتُ فَأَتِينِي».

قَالَ: فَدَهْبَتُ إِلَى أَهْلِيِّ، وَقَدِمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ، كُنْتُ فِي أَهْلِيِّ، فَجَعَلْتُ أَنْتَخِرُ الْأَخْبَارَ، وَأَسْأَلُ النَّاسَ حِينَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ حَتَّى قَدْمَ نَفْرٍ مِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ، فَقُلْتُ: مَا فَعَلَ هَذَا الرَّجُلُ الَّذِي قَدِمَ الْمَدِينَةَ؟ فَقَالُوا: النَّاسُ إِلَيْهِ سِرَاعٌ، وَقَدْ أَرَادَ قَوْمُهُ قَتْلَهُ قَلْمَ يَسْتَطِيعُوا ذَلِكَ، فَقَدِمْتُ الْمَدِينَةَ، فَدَخَلْتُ عَلَيْهِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَتَعْرِفُنِي؟ قَالَ: «تَعْمَ، أَنْتَ الَّذِي لَقِيتَنِي عِمَكَةً» قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ؛ أَحْيِرُنِي عَمَّا عَلِمْتَ اللَّهُ وَأَجْهَلُهُ، أَحْيِرُنِي عَنِ الصَّلَاةِ؟ قَالَ: «صَلِّ صَلَاةَ الصُّبْحِ، ثُمَّ اقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ حَتَّى تَرْتَفَعَ؛ فَإِنَّهَا تَطْلُعَ حِينَ تَطْلُعُ بَيْنَ قَرْبَنِ شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ، ثُمَّ صَلِّ؛ فَإِنَّ الصَّلَاةَ مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ، حَتَّى يَسْتَقْلَ الظِّلُّ بِالرُّمْحِ، ثُمَّ اقْصِرْ عَنِ الصَّلَاةِ، فَإِنَّ حِينَئِذٍ تُسْجَرُ جَهَنَّمُ، فَإِذَا أُقْتَلَ الْفَيْءُ فَصَلِّ؛ فَإِنَّ الصَّلَاةَ

مَشْهُودَةٌ مَحْضُورَةٌ حَتَّى تُصَلِّيَ الْعَصْرَ، ثُمَّ أَقْصَرْ عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى تَعْرُبَ الشَّمْسُ؛ فَإِنَّهَا تَعْرُبُ بَيْنَ قَرْبَى شَيْطَانٍ، وَحِينَئِذٍ يَسْجُدُ لَهَا الْكُفَّارُ». .

قَالَ: قَلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ؛ فَالْوُضُوءُ حَدِّثِنِي عَنْهُ؟ فَقَالَ: «مَا مِنْكُمْ رَجُلٌ يَقْرِبُ وَضُوءَهُ، فَيَنْمَضِمُضُ وَيَسْتَنْشِقُ فَيَنْتَرُ إِلَّا حَرَّتْ حَطَّايَا وَجْهِهِ وَفِيهِ وَحْيَاشِيمِهِ، ثُمَّ إِذَا غَسَلَ وَجْهَهُ كَمَا أَمْرَهُ اللَّهُ إِلَّا حَرَّتْ حَطَّايَا وَجْهِهِ مِنْ أَطْرَافِ لِحَيَّتِهِ مَعَ الْمَاءِ، ثُمَّ يَغْسِلُ يَدَيْهِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ إِلَّا حَرَّتْ حَطَّايَا يَدَيْهِ مِنْ أَنَامِلِهِ مَعَ الْمَاءِ، ثُمَّ يَمْسَحُ رَأْسَهُ إِلَّا حَرَّتْ حَطَّايَا رَأْسِهِ مِنْ أَطْرَافِ شَعْرِهِ مَعَ الْمَاءِ، ثُمَّ يَغْسِلُ قَدَمَيْهِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ، إِلَّا حَرَّتْ حَطَّايَا رِجْلَيْهِ مِنْ أَنَامِلِهِ مَعَ الْمَاءِ، فَإِنْ هُوَ قَامَ فَصَلَّى، فَحَمَدَ اللَّهَ تَعَالَى، وَأَتَنِي عَلَيْهِ وَمَجَدَهِ بِالَّذِي هُوَ لَهُ أَهْلٌ، وَقَرَأَ قُلْبُهُ اللَّهُ تَعَالَى إِلَّا انْصَرَفَ مِنْ حَطِّيَّتِهِ كَهِيَّتِهِ يَوْمَ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ». .

فَحَدَّثَ عَمْرُو بْنُ عَبْسَةَ إِهْدَا الْحَدِيثَ أَبَا أُمَّامَةَ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ لَهُ أَبُو أُمَّامَةَ: يَا عَمْرَو بْنُ عَبْسَةَ؛ انْظُرْ مَا تَقُولُ!! فِي مَقَامِ وَاحِدٍ يُعْطِي هَذَا الرَّجُلُ؟! فَقَالَ عَمْرُو: يَا أَبَا أُمَّامَةَ؛ لَقَدْ كَبِرْتُ سَيِّ، وَرَقَّ عَظْمِي، وَاقْتَرَبَ أَجْلِي، وَمَا بِي حَاجَةٌ أَنْ أَكْذِبَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى، وَلَا عَلَى رَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، لَوْلَمْ أَسْمَعْهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ أَوْ ثَلَاثَةً - حَتَّى عَدَ سَبْعَ مَرَّاتٍ - مَا حَدَّثْتُ أَبْدًا، وَلَكِنِي سَعَيْتُهُ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ. رَوَاهُ مُسْلِمٌ [832].

قَوْلُهُ: «جُرَاءُ عَلَيْهِ قَوْمُهُ»: هُوَ بِحِيمٍ مَضْمُومَةٍ وَبِالْمَدِ عَلَى وَزْنِ عُلَمَاءِ؛ أَيْ: جَاسِرُونَ مُسْتَطِيلُونَ عَيْرُ هَائِينَ، هَذِهِ الرِّوَايَةُ الْمَشْهُورَةُ، وَرَوَاهُ الحَمِيدِيُّ وَعِيرَةُ: «جُرَاءُ عَلَيْهِ» بِكَسْرِ الْخَاءِ الْمُهْمَلَةِ، وَقَالَ: مَعْنَاهُ غِضَابُ ذُوو عَمِّ وَهِمْ، قَدْ عِيلَ صَبْرُهُمْ بِهِ، حَتَّى أَثَرَ فِي أَجْسَامِهِمْ، مِنْ قَوْلِهِمْ: حَرَى جِسْمُهُ يَحْرِى: إِذَا نَفَصَ مِنْ أَمِّ أَوْ عَمِّ وَنَحْوِهِ، وَالصَّحِيحُ: أَنَّهُ بِالْجِيمِ.

وَقَوْلُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «بَيْنَ قُرْبَىٰ شَيْطَانٍ» أَيْ: نَاحِيَّيَ رَأْسَهُ، وَالْمُرَادُ: التَّمْثِيلُ، مَعْنَاهُ: أَنَّهُ حِينَئِذٍ يَتَحَرَّكُ الشَّيْطَانُ وَشِيَعَتُهُ، وَيَسْلَطُونَ. وَقَوْلُهُ: «يُقْرِبُ وَضُوءَهُ» مَعْنَاهُ: يُخْضِرُ الْمَاءَ الَّذِي يَتَوَضَّأُ بِهِ. وَقَوْلُهُ: «إِلَّا حَرَثْ حَطَابِيَّاهُ» هُوَ بِالْحَاءِ الْمُعْجَمَةِ: أَيْ سَقَطْتُ، وَرَوَاهُ بَعْضُهُمْ: «جَرَثْ بِالْجَيْمِ، وَالصَّحِيقُ بِالْحَاءِ، وَهُوَ رِوَايَةُ الْجُمْهُورِ. وَقَوْلُهُ: «فَيَسْتَخْرُجُ مَا فِي أَنْفِهِ مِنْ أَذْنِي، وَالنَّثَرَةُ: طَرْفُ الْأَنْفِ.

Абу Нажиҳ Амр ибн Абаса розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

«Жоҳилиятда одамлар залолатда эдилар, улар ҳеч нарсани билмас, бутларга ибодат қилишарди. Бир киши Маккада ҳар хил гаплар айтапти деб эшитиб қолдим. Уловимга ўтиридимда, унинг олдига бордим. Қарасам, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам яшириниб юрар, қавмлари эса у зотга нисбатан кескин муносабатда экан. Мен аста бориб, Маккада ҳузурларига кирдим-да, у зотга: «Сен кимсан?» дедим. У зот: «Мен Набийман», дедилар. «Набий нима дегани?» дедим. У зот: «Аллоҳ мени элчи қилиб юборди», дедилар. «Сени нима учун юборди?», дедим. «Аллоҳ мени силаи раҳм қилиш, бутларни синдириш ва Аллоҳни бир деб, Унга ҳеч нарсани шерик қиласлик учун юборди», дедилар. «Бу йўлда сен билан бирга кимлар бор?» дедим. У зот: «Бир хур, бир қул», дедилар. Ўша пайтда у зотнинг ёnlарида иймон келтирганлардан Абу Бакр ва Билол бор эди. Шунда: «Мен ҳам сенга эргашаман», дедим. У зот шундай дедилар: «Хозир бундай қила олмайсан. Менинг, одамларнинг ҳолини кўрмаяпсанми? Сен уйингга қайтгин-да, менинг зоҳир бўлганимни эшитганингда ҳузуримга келгин». Уйимга қайтдим. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам Мадинага келганларида мен уйда эдим. У зот Мадинага келган пайлари хабар суриштириб, одамлардан сўрашга тушдим. Бир куни ҳузуримга бир неча Мадиналик кишилар келиб қолишли. Мен: «Мадинага келган анави одам нималар қиляпти?» дедим. Улар: «Одамлар унинг ҳузурлиги серқатнов бўлиб қолишли. Қавми уни ўлдирмоқчи бўлибди, лекин ўлдириша олмабди», дейишди. Мен Мадинага келиб, у зотнинг ҳузурларига кирдим-да, «Эй Аллоҳнинг Расули, мени танияпсизми?» дедим. У зот: «Ҳа, сен мен билан Маккада учрашган одамсан», дедилар. Мен: «Ҳа, шундай», дедим. Кейин: «Эй Аллоҳнинг Набийси! Мен билмаган, Аллоҳ сизга ўргатган нарсалардан менга айтинг. Менга намоз ҳақида айтиб беринг», дедим. У зот шундай дедилар: «Бомдод намозини ўқи. Кейин қуёш чиқиб, кўтарилиб бўлгунича намоз ўқимай тур, чунки қуёш чиқаётганда шайтоннинг икки шохи орасидан чиқади. Ўша пайтда кофирлар унга сажда қилишади. Кейин то найзанинг сояси йўқолгунча яна намоз ўқиивер, чунки бу намозга шоҳид бўлинади ва ҳозир бўлинади.* Аммо қуёш тиккага келганда намоз ўқимай тур, чунки бу пайтда

жаҳаннам қиздирилади. Қачон соя пайдо бўлса, намозни ўқийвер, чунки бу намозга шоҳид бўлинади ва ҳозир бўлинади. Асрни ўқиганингдан кейин қуёш ботгунича намоз ўқимай тур, чунки қуёш шайтоннинг икки шохи орасидан ботади. Ўша пайтда кофирлар унга сажда қилишади». «Эй Аллоҳнинг Набийси, таҳорат-чи, у ҳақда ҳам айтиб беринг», дедим. У зот шундай дедилар: «Бирингиз таҳорат сувини олиб, оғиз чайқаса ва бурнига сув олиб қоқса, юзи, оғзи ва бурнининг хатолари тушиб кетади. Сўнгра юзини Аллоҳ буюрганидек ювса, юзининг хатолари сув билан соқолининг учларидан тушиб кетади. Кейин қўлини тирсагигача ювса, қўлининг хатолари сув билан бармоқларидан тушиб кетади. Сўнгра бошига масҳ тортса, бошининг хатолари сув билан сочининг учларидан тушиб кетади. Сўнгра икки оёғини тўпифигача ювса, оёғининг хатолари сув билан бармоқларидан тушиб кетади. Агар у туриб, намоз ўқиб, Аллоҳга ҳамду сано айтса ва Аллоҳни Ўзига муносиб улуғласа, қалбини фақат Аллоҳга қаратса, худди онасидан туғилган кундагидек хатоларидан халос бўлади».

Амр ибн Абаса ушбу ҳадисни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг сахобалари Абу Умомага айтганида Абу Умома унга: «Эй Амр ибн Абаса, ўйлаб гапир! Кишига бир мақомнинг ўзида шунча (мукофот) бериладими?» деди. Шунда Амр деди: «Эй Абу Умома! Ёшим бир жойга бориб, сұякларим мўртлашиб, ажалим яқинлашганда Аллоҳга ва Аллоҳнинг Расулига нисбатан ёлғон гапиришнинг менга нима кераги бор? Агар мен буни Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан бир, икки ёки уч мартагина - у етти мартагача санади - эшитганимда бу ҳақда асло гапирмас эдим. Лекин мен буни у зотдан бундан ҳам кўп эшитганман».

Ином Муслим ривояти.

Манба: hadis.islom.uz

